

ВІДГУК

офіційного опонента,

доктора наук з державного управління, старшого наукового
співробітника

Драган Ірини Василівни

на дисертаційну роботу Стеців Ірини Семенівни

за темою

«Система моніторингу економічного механізму державного
управління продовольчою безпекою країни»,

подану до захисту на засідання Спеціалізованої вченої ради

Д 35.052.27 Національного університету «Львівська

політехніка»

на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного
управління***Актуальність теми дисертаційного дослідження.***

Загострення проблем продовольчої безпеки у світі зумовили необхідність посиленого контролю та адаптації державної політики в цій сфері. Поточні економічні та політичні виклики, наслідки війни в Україні створюють додаткові ризики для забезпечення стабільного постачання продовольства та захисту вразливих груп населення. Ефективний моніторинг економічного механізму державного управління стає критично важливим для своєчасної оцінки ефективності використання державних ресурсів і коригування політики в умовах кризових ситуацій. Недостатня стабільність нормативно-правової бази, низька ефективність державного регулювання та інституційна слабкість лише ускладнюють забезпечення продовольчої безпеки. У таких умовах виникає необхідність створення дієвої системи моніторингу, яка дозволить покращити управлінські рішення, підвищити прозорість і підзвітність урядових дій, а також знизити рівень бюрократії та корупції. Дослідження цієї теми має вагомe значення для розвитку теоретико-методологічних підходів до моніторингу державного управління в сфері продовольчої безпеки, що сприятиме вдосконаленню системи управління на національному рівні та наближенню українських підходів до міжнародних стандартів. Враховуючи сучасні виклики, які постають перед Україною та світом, вважаю тему дисертаційного дослідження надзвичайно актуальною та важливою для розвитку державного управління продовольчою безпекою.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, пропозицій та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Дисертаційна робота відповідає обраній темі, у роботі детально досліджено проблеми функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою та розроблено систему його моніторингу.

У першому розділі увагу присвячено теоретико-методологічним аспектам моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни. Виявлено, що функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою в Україні стикається з низкою концептуальних проблем, розв'язання яких слід здійснювати застосовуючи удосконалений підхід до формування ефективної моделі реалізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що базується на взаємозв'язку компонентів державного управління, формуванні певного набору інструментів, спрямованих на досягнення кількісно виражених цілей та завдань, вибору об'єкта та суб'єкта, методу впливу в межах дії економічного механізму, а також індикаторів для моніторингу показників, що свідчать про виконання поставлених цілей та завдань. Розроблено адаптивну нейромережеву модель взаємозв'язку індикаторів моніторингу економічного механізму із системою державного управління продовольчою безпекою, де в межах взаємозв'язків між умовними нейроконтролерами вибудовано нейромережу, яка синхронізує усі можливі виявлені відхилення перетворюючи їх у необхідні зміни у системі моніторингу, що становить значну практичну цінність.

Слід виокремити представлену у другому розділі авторську методологію дослідження міжнародного досвіду застосування та розвитку економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що зосереджена на вивченні його проявів через реалізацію певних функцій окремих органів державного управління, розвиток регламентів, що впорядковують функціонування економічного механізму, та напрямів державної політики, спрямованої на забезпечення продовольчої безпеки в розрізі її складових від початку перших проявів і до сьогодні в межах розвинених держав зі стабільно високими показниками глобального індексу продовольчої безпеки. Окрім цього уваги заслуговує розроблена Стеців І.С. методика обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, в межах якої охарактеризовано 4-ри умовні типи областей за двома коефіцієнтами регіональної пріоритетності та візуалізовано 3 рівні регіональної пріоритетності за цих умов.

У третьому розділі «Концептуальні засади функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни» проведено детальний SWOT-аналіз нормативно-правового забезпечення економічного механізму державного управління продовольчою безпекою та досліджено функціонування органів публічної влади в межах реалізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що стало надійним підґрунтям для розробки рекомендацій для удосконалення державного управління у даному контексті.

Важливою є також сформована дисертанткою причинно-наслідкова модель дослідження проблеми зниження глобального індексу продовольчої безпеки, для моделювання детермінантних факторів побудови системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, а також динамічна регресійна модель для кількісної оцінки впливу факторів на стан продовольчої безпеки, що стало підґрунтям для формування дводольного орієнтованого графа бінарного транзитивного відношення «виконавці-завдання» множини елементів державного управління продовольчою безпекою з метою забезпечення можливості подальшої автоматизації опрацювання великих масивів даних управлінських процесів.

Наукову та практичну цінність становить представлена у четвертому розділі сферична модель індикативної системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, розроблена із врахуванням програмно-цільового підходу, як специфічної методології планування та управління, що використовується у багатьох сферах, зокрема в державному управлінні, для забезпечення систематичності та ефективності реалізації політики, проєктів або програм, полягає в тому, щоб організувати управління на основі конкретних цілей та завдань, розробляючи для них спеціалізовані програми орієнтовані на конкретний результат. Такий підхід забезпечує впорядкування усіх елементів системи, дозволяє моніторити весь набір індикаторів, сприяє комплексній взаємодії між усіма елементами системи у розрізі складових продовольчої безпеки та визначенню рівня ефективності реалізації економічного механізму державного управління, що у свою чергу дозволяє приймати обґрунтовані рішення щодо розробки державної продовольчої політики, сприяє контролю її ефективності, раціональному плануванню та розподілу національних обмежених ресурсів, підвищенню легітимності та прозорості урядових дій та відповідальності перед громадськістю.

У п'ятому розділі «Перспективи розвитку системи моніторингу економічного механізму державного управління в умовах загроз продовольчій безпеці країни» запропоновано підходи до імплементації міжнародного досвіду застосування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни в умовах протистояння критичним загрозам, отримані в результаті ґрунтовного аналізу міжнародного досвіду країн, що успішно ліквідували загрози. Цінними є запропоновані авторкою напрями активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою України у воєнний та після воєнний період, у розрізі сфер впливу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою та сфер відповідальності за активізацію економічного механізму державного управління продовольчою безпекою.

Особливої уваги заслуговує запропонована Стеців І.С. мультиструктурна нейромережева модель системи громадського моніторингу функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни, що дозволяє моніторити функціонування визначених органів державної влади, законодавства та програм державної підтримки, що забезпечують реалізацію економічного механізму державного управління продовольчою

безпекою, у розрізі відповідних показників впливу на стан продовольчої безпеки з регіональним розподілом показників.

Загалом високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації Стеців І.С. забезпечується професійним підходом до розв'язання авторкою сформульованої наукової проблеми, опрацюванням широкого кола літературних та статистичних джерел та нормативно-правових актів, а також застосуванням обґрунтованого методологічного комплексу принципів, прийомів, загальнонаукових, спеціальних та міждисциплінарних методів наукового пізнання, фундаментальних положень сучасних економічних концепцій, теорії систем та державного управління.

Достовірність та наукова новизна одержаних дисертанткою результатів.

Достовірність та наукова новизна одержаних дисертанткою результатів полягає у концептуальному, теоретико-методологічному та методико-прикладному вирішенні науково-прикладної проблеми розроблення системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою.

Зокрема дисертанткою вперше розроблено концептуальний підхід до визначення сутності понять державне управління продовольчою безпекою, економічний механізм державного управління продовольчою безпекою, система моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що базуються на концептуальній моделі дефініції даних понять, де державна політика визначає вектори державного управління, державне регулювання – правопорядок державного управління, публічне адміністрування – відкритість та прозорість державного управління. Розроблено сферичну модель індикативної системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, що розроблена із врахуванням програмно-цільового підходу, а також мультиструктурну нейромережеву модель системи громадського моніторингу функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни,

Авторка удосконалила підходи до формування ефективної моделі реалізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою та підходи до формування адаптивної нейромережевої моделі взаємозв'язку індикаторів моніторингу економічного механізму із системою державного управління продовольчою безпекою, де взаємозв'язки між умовними нейроконтролерами становлять нейромережу, яка синхронізує усі можливі виявлені відхилення перетворюючи їх у необхідні зміни у системі моніторингу. Окрім цього запропоновано методологію дослідження міжнародного досвіду застосування та розвитку економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. Та методику обґрунтування регіональної пріоритетності активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, а також підходи до моделювання

детермінантних факторів для побудови системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою.

Набули подальшого розвитку підходи до удосконалення державної політики та нормативно-правового забезпечення у сфері продовольчої безпеки, що базуються на результатах SWOT-аналізу, підходи до забезпечення цифрової освіти держслужбовців, зокрема визначено ключові імперативи розвитку цифрової освіти та характеризувано ефекти від застосування цифрових компетентностей у практичній діяльності держслужбовців у сфері продовольчої безпеки, підходи до імплементації міжнародного досвіду застосування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни в умовах протистояння критичним загрозам, а також напрями активізації економічного механізму державного управління продовольчою безпекою України у воєнний та після воєнний період, обґрунтування яких зосереджено у розрізі сфер впливу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою та сфер відповідальності за активізацію економічного механізму державного управління продовольчою безпекою.

Слід зазначити, що змістовне наповнення пунктів наукової новизни дисертаційного дослідження Стеців І.С. має важливе теоретичне та практичне значення для науки публічного управління та реалізації представлених розробок на практиці.

Повнота викладу основних положень дисертації.

Результати дисертаційного дослідження вичерпно викладено у 54 наукових праці, з них 30 одноосібних, зокрема: 6 статей у періодичних виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази даних Scopus, 25 статей у наукових фахових виданнях України, 1 монографія, 16 тез доповідей науково-практичних конференцій, 8 публікацій, що додатково відображають результати дисертації.. Представлені до захисту результати дисертаційної роботи, дисертантка отримала особисто та відобразила у наукових публікаціях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використано лише ті ідеї та положення, що є результатом особистих досліджень здобувача і становлять її індивідуальний внесок.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи.

Наукове та практичне значення дисертаційної роботи полягає в розробленні та розвитку методико-прикладного підґрунтя функціонування системи моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. Окремі положення дисертації використовуються у практиці роботи органів публічної влади, зокрема Львівської обласної державної адміністрації, (довідка № 1-12/333 від 28.05.2024 р.); Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (довідка 13-25/5 від 24.05.2024 р.); Національного агентства України з питань державної служби (довідка 2-22/5 від 04.05.2024 р.); Департаменту освіти і науки Львівської обласної державної адміністрації, (довідка № 02-10/1234 від 04.06.2024 р.); Державної митної служби (довідка №

3/20-1204 від 28.05.2024 р.); Червоноградської міської ради (довідка № 3/20-1247/1 від 27.05.2024 р.); Яворівської міської ради (довідка № 4032 від 29.05.2024 р.).

Результати наукового дослідження дисертантки використовують у господарській діяльності підприємства харчової промисловості України: ВП «Львівський жировий комбінат» ТОВ «Щедро» (довідка № 768/01 від 24.05.2024 р.), ТзОВ «МВП АГРО ГРУПП» (Ужгородський олійний завод) (довідка від 24.04.2024 р.), ФОП «Мініпекарня» (довідка від 24.04.2024 р.), ТзОВ «Іволг» ПП «Когона» (довідка від 24.04.2024 р.), ПП «Papilon» (довідка від 24.04.2024 р.).

Практичне застосування розробок дисертантки спрямоване на підвищення ефективності функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, організування безперервного спостереження за процесом використання інструментів економічного механізму з метою коригування напрямів державної політики, функціонування органів публічної влади та державних регламентів, забезпечення високого рівня продовольчої безпеки та можливості оперативного реагування на критичні загрози.

Теоретико-методологічні та методичні результати дисертаційної роботи використано у навчальному процесі Львівського фахового коледжу харчових технологій та бізнесу Національного університету харчових технологій при розробці освітньої програми 181 «Харчові технології» (довідка № 301/24 від 27.05.2024 р.).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам.

Докторська дисертація Стеців Ірини Семенівни є самостійним і завершеним дослідженням, розв'язує складну наукову проблему та має високу практичну цінність. Структура дисертації відповідає меті та поставленим завданням, робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 575 сторінок. Основний зміст роботи викладено на 404 сторінках тексту. Робота містить 41 таблицю, 49 рисунків, список використаних джерел із 564 назв та додатків розміщених на 45 сторінках. Дисертація та реферат оформлені відповідно до вимог Міністерства науки і освіти України. Основні положення дисертації ідентично відображені в рефераті.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту:

1. Запропоноване авторкою вирішення концептуальних проблем функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, хоча й виглядає обґрунтованим, викликає певні дискусійні моменти. Зокрема, питання щодо покращення синергетичності взаємозв'язку компонентів державного управління потребує подальшого дослідження. Важливо уточнити, як саме синергія між компонентами державного управління може бути підсилена в умовах нестабільного правового середовища та інституційної

слабкості. Крім того, було б доцільно дослідити можливі ризики, пов'язані з адаптацією економічного механізму до швидких змін, особливо в контексті високого рівня бюрократії та корупції, які можуть ускладнити реалізацію запропонованих заходів. Врахування цих аспектів могло б значно підвищити практичну цінність та ефективність запропонованих підходів.

2. У роботі пропонується посилення митно-тарифного регулювання як складової економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. Проте, варто було додатково дослідити, як зовнішні фактори, такі як міжнародні торговельні угоди чи геополітичні зміни, можуть впливати на ефективність цього механізму, що допомогло б більш повно оцінити потенційні ризики та виклики, з якими може зіткнутися Україна в процесі забезпечення продовольчої безпеки.

3. Питання адаптації нормативно-правового забезпечення до умов воєнного стану та інших динамічних змін є вкрай важливим, проте відсутність оперативності у прийнятті заходів та адаптації законодавства може мати критичні наслідки для продовольчої безпеки країни. Доцільно було б розглянути можливості розробки більш гнучких нормативних актів, які могли б швидко адаптуватися до змін у середовищі, зокрема в умовах надзвичайних ситуацій, воєнного стану чи природних катастроф.

4. У роботі акцентується на важливості ефективної взаємодії між органами державного управління та закладами освіти для розвитку цифрової освіти у сфері продовольчої безпеки. Однак, не було достатньо конкретизовано, як саме планується організувати цю взаємодію та які конкретні механізми або моделі можуть бути застосовані для покращення цієї взаємодії. Також, необхідно розглянути, як забезпечити відповідність освітніх програм актуальним потребам і технологічним змінам у сфері продовольчої безпеки. Детальніший аналіз цього питання та його обґрунтування у контексті забезпечення ефективності навчальних програм і їхньої відповідності реальним вимогам ринку підсилює практичну цінність рекомендацій.

5. У роботі представлено цікаві підходи до імплементації міжнародного досвіду у сфері економічного механізму державного управління продовольчою безпекою. Проте є кілька аспектів, які потребують додаткового уточнення та критичного розгляду, зокрема: запропоновані підходи до імплементації міжнародного досвіду в українських умовах можуть бути перспективними, але їх практична реалізація потребує більш детального аналізу специфіки української економіки та соціально-економічного контексту, тому варто було уточнити, яким чином будуть адаптовані конкретні інструменти та методи з урахуванням національних особливостей та реалій. Поряд з цим важливо було б вказати, які конкретні виклики можуть виникнути під час впровадження міжнародних практик у контексті наявних проблем в Україні, таких як політична та економічна нестабільність, а також розробити стратегії для подолання можливих перешкод та адаптації рекомендацій до швидко змінюваного середовища.

Загальний висновок.

Дисертаційна робота Стеців Ірини Семенівни «Система моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни» є завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему. У дисертації запропоновано підхід до розв'язання наукової проблеми, що має важливе значення для науки публічного управління, зокрема щодо підвищення ефективності функціонування економічного механізму державного управління продовольчою безпекою, організування безперервного спостереження за процесом використання інструментів економічного механізму з метою коригування напрямів державної політики, функціонування органів публічної влади та державних регламентів, забезпечення високого рівня продовольчої безпеки та можливості оперативного реагування на критичні загрози.

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота виконана на тему «Система моніторингу економічного механізму державного управління продовольчою безпекою країни» відповідає вимогам Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою КМУ № 1197 від 17.11.2021 р., а її авторка – Стеців Ірина Семенівна заслуговує на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

старший науковий співробітник
Відділу просторового
розвитку та якості життя
Інституту демографії
та проблем якості життя,
Національної академія наук України
д. держ. упр., с.н.с.

Ірина ДРАГАН

